

Ert dnr: A2018/00777/I

Arbetsmarknadsdepartementet
A.remissvar@regeringskansliet

Sundsvalls kommuns yttrande angående Mottagandeutredningen SOU 2018:22 samt promemorian ”Ett socialt hållbart eget boende för asylsökande”

Sammanfattning

Sundsvalls kommun anser att ansvaret för mottagande, återvändande och boende under väntetiden för asylsökande även fortsättningsvis ska finnas hos staten. Kommunen motsätter sig alltså utredningens huvudförslag gällande en flytt av ansvaret för boenden för asylsökande från Migrationsverket till kommunerna. Kommunen anser vidare att kombinerade ankomst- och avresecenter ska inrättas, samt att Migrationsverket ska införa en ordning med statliga förläggningar placerade i varje län. Kommunen ställer sig vidare positiv till att tillhandahålla samhällsinformation och undervisning i svenska, förutsatt att kommunen till fullo kompenseras ekonomiskt för detta. Kommunen kan tillhandahålla insatserna oavsett om boendena drivs i statlig, eller kommunal regi. Sundsvalls kommun anser dock att ansvaret för att administrera och erbjuda insatser för asylsökande ska finnas hos Arbetsförmedlingen, i linje med modellen för etableringen av nyanlända. Sundsvalls kommun anser vidare att det är positivt att en ordning med social prövning av eget boende införs. Däremot anser kommunen att det ska finnas en öppning för samtliga kommuner i landet att ansöka om en sådan prövning. Kommunens samtliga ställningstaganden och synpunkter utvecklas nedan.

Huvudförslaget

Ankomstcenter

Sundsvalls kommun anser att det finns fördelar med att ha ett samlat mottagande i formen av ankomstcenter. Kommunen anser dock vidare att dessa ankomstcenter ska vara kombinerade med avresecenter, vilket utvecklas under rubriken ”Avresecenter”. Den modell som utredningen beskriver avseende ankomstcentrumen kräver dock att Migrationsverket och Arbetsförmedlingen är snabba och effektiva i genomförandet av sina uppgifter. Det måste även finnas rutiner för hur Arbetsförmedlingens kartläggning av den sökandes kompetens och utbildning ska föras över till Arbetsförmedlingen i den kommun dit den sökande anvisas.

Gällande asylsökande barns skolgång är det viktigt att kartläggningen av elevernas kunskaper påbörjas redan i centren. Tydliga rutiner behöver utarbetas för hur den initiala kartläggningen

ska genomföras och hur överlämningen av informationen till berörd kommun ska ske. Kommunen stödjer därför utredningens förslag att regeringen behöver överväga att se över hur asylsökande barns rätt till utbildning kan tillgodoses i en ny mottagandestruktur.

Utredningen framför vidare att Migrationsverket ska ha särskilda trygghetsboenden för sökande som av olika skäl kan behöva ett sådant. Denna typ av boenden ska finnas i anslutning till förslaget om ankomstcenter. Kommunen stödjer detta förslag. Kommunen anser dock att Migrationsverket ska ansvara för att tillhandahålla denna typ av boenden under hela asyltiden för personer som är i behov av denna boendeform. Det är inte möjligt för de enskilda kommunerna att ha ett eller flera sådana boenden. Skälen till varför personer placerats i trygghetsboenden vid ankomsten borde inte upphöra bara för att de flyttar till en kommun. Kommunen anser vidare att Migrationsverket efter ett eventuellt beviljat uppehållstillstånd ska säkerställa att personen anvisas till en kommun där personen inte behöver bo under ”förläggningssliknande” förhållanden som nyanländ.

Sundsvalls kommun anser vidare att Migrationsverket, inte kommunen där centret är placerat, ska ansvara för att erbjuda och tillhandahålla insatser för de sökande. Migrationsverket ska alltså ha ett helhetsansvar vid ankomstcentrumen.

Kommunalt boende

Sundsvalls kommun anser att ansvaret för Migrationsverkets boenden för asylsökande inte ska föras över till kommunerna. Kommunen konstaterar att det att ge kommunerna ansvaret för att driva och tillhandahålla asylboenden inte har någon påverkan på asylprocessen och inte heller leder till en snabbare etablering för den sökande. Det vill säga, ett kommunalt asylboende är inte en åtgärd som har någon påverkan på de ingångsvärden som utredningen särskilt lyfter fram (”rättsäker och snabb prövning”, ”sammanhållen process för den enskilde”, ”snabbare etablering i arbets- och samhällsliv”, samt ”effektivt återvändande”) och vill uppnå med en förändring. En flytt av ansvaret för asylboendena är inte en åtgärd som i sig leder till snabbare handläggning av öppna ärenden, eller snabbare hantering av återvändandearärenden. En flytt av ansvaret för boendena leder inte heller till en snabbare process för etablering i Sveriges arbets- och samhällsliv. Den processen påverkas av vilka integrationsfrämjande insatser det är som sätts in, vid vilken tidpunkt, och av kvalitén på insatserna. För den asylsökande gör det heller inte någon skillnad om det är Migrationsverket, eller kommunen, som står på hyreskontraktet (alternativt äger) boendet. Sundsvalls kommun ser därför ingen anledning till att ändra på nuvarande ansvarsfördelning gällande boendet.

Den rådande situationen är att kommunen har en brist på hyreslägenheter. Kommunen kan idag inte bedöma i vilken utsträckning förslaget skulle påverka behovet av bostäder i kommunen, eftersom detta beror på inströmningen till landet och fördelningen av platser till Sundsvalls kommun. Det går därför inte att utesluta att de boenden som kommunen i så fall skulle kunna behöva använda sig av blir liknande de förläggningar som Migrationsverket i vissa fall haft för asylsökande. Egen hushållning kommer heller inte kunna garanteras. Utredningens resonemang om att den sökande, när personen blir nyanländ, ska kunna bo kvar i samma bostad som personen vistats i under asyltiden skulle inte gå att uppfylla.

Utredningen föreslår även att en kommun ska kunna placera en sökande i en annan kommun om det finns särskilda skäl och om kommunerna har en sådan överenskommelse. Sundsvalls kommun anser dock att en flytt från en anvisad till kommun till en annan alltid ska gå genom Migrationsverket. Det vill säga, om en sökande av något skäl bedöms behöva flytta ska kommunen som den sökande behöver flytta ifrån att vända sig till Migrationsverket som då gör en ny anvisning. Anvisningar till kommunerna, det vill säga placeringarna av de sökande är något som ingår i Migrationsverkets uppdrag, inte kommunernas.

Av 43 § i utredningens författningsförslag går det vidare att utläsa att ”om Migrationsverket eller en kommun begär det ska Polismyndigheten lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut enligt denna lag att en utlänning som inte längre har rätt till bistånd i form av boende ska lämna sin plats vid boendet”. Sundsvalls kommun motsätter sig detta förslag i den delen som kommunerna inkluderats, eftersom kommunerna inte kan ges ansvar för att flytta en sökande från ett kommunalt boende till ett avresecenter. Beslutet om en flytt fattas av Migrationsverket och kommunerna ska inte ansvara för att verkställa Migrationsverkets beslut.

Avresecenter

Kommunen anser att det ur ett återvändandeperspektiv kan ha en symbolisk betydelse att en sökande som fått ett verkställbart beslut om att lämna landet också ska byta boende. Frågan blir dock hur stor skillnad det skulle göra på andelen återvändande personer jämfört med hur det ser ut idag. En av oklarheterna handlar om hur snabbt en person i praktiken kan flytta från ett boende till ett avreseboende och därefter vidta de åtgärder som behövs för att en utresa ska kunna ske. Frågan blir om detta kan hinnas med inom de tidsfrister för frivillig avresa som kan tillämpas vid av- eller utvisningsbeslut. Det står vidare i utredningen att en person ska vistas på ett avresecenter fram till dess att tidsfristen löper ut. Frågan här blir om vad som händer i de fall som personerna inte lämnar landet inom den lagstadgade tiden. Om personen skrivs ut och får lämna boendet finns det alltid en risk för att personen blir kvar i landet illegalt. Eller ska tiden för vistelsen på ett avresecenter förlängas, och i så fall hur länge? Och om tiderna förlängs, hur tänker man då kring den psykiska hälsan för personer som befinner sig på en längre tid på ett boende?

Med tanke på frågorna kring risker för psykisk ohälsa förespråkar kommunen därför att ankomstcentren kombineras med avresecentren, så att ett större antal personer som är i samma psykiskt påfrestande situation inte blir samlade i ett och samma boende. Kombinerade ankomst- och avresecentra skulle också underlätta hanteringen av de ärenden som handläggs enligt Dublinförordningen eller som av andra skäl snabbt kan bedömas vara avvsningsärenden, eftersom att det innebär att de berörda sökande inte behöver flytta mellan två center under tiden i Sverige.

Fördelningen av asylsökande mellan kommunerna och mottagandet av nyanlända

Nedan följer kommunens synpunkter inom området ”fördelningen av asylsökande mellan kommunerna och mottagandet av nyanlända”:

1. Ett skäl som utredningen lyfter fram för att lägga ansvaret för asylboendena på kommunerna är att uppnå en jämnare fördelning av sökande över landet. Kommunen vill dock framföra att den fördelning av sökande som finns idag över landet baserar sig på var i landet Migrationsverket har lokaliserat sina anläggningar. Migrationsverket kan därför redan idag se till att det finns en ”jämnare fördelning” över landet i var asylsökande placeras. Exempelvis genom att för egen del ta fram kommun- eller länsandelstal och därefter fördela sina anläggningar och antal platser efter dessa beräkningar.
2. Sundsvalls kommun anser vidare att förslaget kring kommunernas andelstal för mottagandet av asylsökande och nyanlända inte är genomarbetat. Enligt förslaget ska kommunerna i början av året få information om antalet platser för asylsökande som ska tillhandahållas under året. De sökande som sedan finns i kommunen ska erbjudas bo kvar i kommunen. Antalet platser ger dock ingen vägledning av hur många asylsökande personer det är som kan tänkas anvisas till kommunen under ett år, eftersom det styrs av Migrationsverkets handläggningstid av personernas ärenden. Att enbart få reda på antalet platser som ska tillhandahållas för asylsökande ger heller ingen information om hur stor andel av dessa det är som ska tas emot av kommunerna som nyanlända. Att både ha ett bestämt antal platser som ska tillhandahållas under hela året, och dessutom tillhandahålla ett okänt antal bostäder för nyanlända personer skulle vara ett orimligt krav på kommunerna.
3. Denna modell innebär vidare att kommunerna inte skulle få någon större framförhållning om när en person fått uppehållstillstånd och ska få ett boende som nyanländ. I dag har kommunerna en årsplanering att utgå ifrån, där det framgår hur många personer det är som ska tas emot och när under året detta ska ske, vilket är en mer strukturerad ordning. Om den föreslagna modellen om andelstal antas är det nödvändigt att kommunerna i god tid i förväg får information om antalet asylplatser som ska tillhandahållas och även om hur många nyanlända det är som kommunen ska ta emot under året och när under året mottagandet av nyanlända ska ske. Sundsvalls kommun vill också framföra att fördelningen av kvotflyktingar inte nämns i utredningen.
4. Kommunen anser det vara positivt att utredningen vill se att en asylsökande efter uppehållstillstånd ska få bo kvar i den kommun där personen vistats under asyltiden, om personen så önskar. Kommunen förespråkar att en sådan ordning införs. Sundsvalls kommun vill dock lägga till att detta är något som är möjligt för Migrationsverket att uppnå redan idag, eftersom verket både har kännedom om var personerna har bott som asylsökande, och är den myndighet som anvisar nyanlända till kommunerna. Ett ändrat system för mottagandet krävs inte för att detta ska genomföras.
5. Sundsvalls kommun anser vidare att det andelstal som Migrationsverket tar fram ska vara fastställt under hela det år som talet gäller. Vid ett eventuellt ökat antal

asylsökande i Sverige ska Migrationsverket själv anskaffa de ytterligare platser som behövs. Att med kort varsel försöka hitta ytterligare platser än det fastställda andelstalet skulle innebära att kommunerna behöver hitta nya platser i en situation där det redan idag är en utmaning att hitta bostäder. Kommunen vill också framföra att den föreslagna ersättningen för varje ny sådan plats är för låg. Den ersättning som är nämnd i utredningen är per plats. För kommunen tillkommer dock åtminstone även kostnader för iordningsställandet.

Insatser för asylsökande

Arbetsförmedlingen ska ansvara för att erbjuda insatser för asylsökande

Kommunen noterar att utredningen framhåller att det ska vara en ”sammanhållen process” för den enskilde och ”snabbare etablering i arbets- och samhällsliv”. Samtidigt föreslår utredningen att kommunen ska både erbjuda och tillhandahålla insatser, och även ansvara för frågor inom arbetsmarknadsområdet. Detta innebär att separata strukturer byggs upp, där kommunerna ska ansvara för att erbjuda insatser under asyltiden, och att Arbetsförmedlingen därefter ska ta över ansvaret under etableringstiden. Sundsvalls kommun anser att det inte finns några skäl till att ha en sådan åtskillnad av ansvar beroende på om individen är asylsökande eller nyanländ. Kommunen vill därför framhålla att Arbetsförmedlingen ska ansvara för att asylsökande *erbjuds* alla de insatser som kan vara aktuella under asyltiden. Kommunen kan *tillhandahålla* insatserna förutsatt full kompensation för kostnaderna.

Av utredningen framgår också att Arbetsförmedlingen ska göra den inledande kartläggningen vid ankomstcentren för att få en sammanhållen process. Det blir då naturligt att informationen förs över till den lokala arbetsförmedling där den sökande blir placerad, och att Arbetsförmedlingen där svarar för att den asylsökande erbjuds insatser under asyltiden.

Kommunen kan tillhandahålla SFI och samhällsinformation

Sundsvalls kommun bedömer att tidiga insatser i form av undervisning i svenska och samhällsinformation gynnar den fortsatta integrationsprocessen, och ställer sig därför positiv till att en sådan ordning införs. Detta oavsett om boendena för asylsökande drivs av staten eller kommunerna. Kommunen vill dock se att insatserna ska kunna ges med kvalitet och med regelbundenhet under hela asyltiden, för att faktiskt kunna leda till en snabbare etablering. I utredningen avhandlas möjligheterna för kommunerna att ta hjälp av ideella organisationer för att genomföra insatser. Sundsvalls kommun bedömer dock att åtminstone insatser som handlar om svenskundervisning och samhällsinformation ska utföras av kommunen. Det krävs en kontinuitet i undervisningen för att uppnå resultat, framförallt i språkundervisningen, och kommunerna kan därför inte förlita sig på ideella organisationer. Kommunen bedömer därför att det mest gynnsamma är att sökande i så stor utsträckning som möjligt erbjuds SFI och samhällsorientering inom de ramar som finns för nyanlända i kommunen idag. De beräkningar som utredningen gjort täcker dock inte de kostnader som kommunen skulle ha för att genomföra dessa insatser. Den föreslagna ersättningsnivån är låg och där saknas även beräkningar om ersättning för kommunens eventuellt tillkommande administrations-, lokal- och personalkostnader.

Övriga insatser för att motverka en passiv väntan

Sundsvalls kommun kan även, ensamt eller i samarbete med ideella organisationer, tillhandahålla sådana insatser som i utredningen nämns som ”insatser för att motverka passiv väntan”. Detta under förutsättning att den ekonomiska ersättningen till kommunen är på en rimlig nivå.

Det alternativa förslaget

Av utredningens två förslag förordar Sundsvalls kommun det alternativa förslaget, och då att statliga förläggningar placeras i varje län. Migrationsverket behöver i detta föra en dialog med kommunerna i länet om hur många förläggningar det är som ska etableras av verket, och i så fall i vilken eller vilka av länets kommuner. Dialog behöver även föras kring antalet platser som ska finnas i varje län.

I de fall vissa asylsökande anvisas till en kommun innan uppehållstillstånd är beviljat (för trolig framtida bosättning) ska dessa räknas in i det fastställda kommuntalet som finns för kommunens mottagande av nyanlända.

För ett effektivt mottagande och återvändande borde kombinerade statliga ankomst- och avresecentra inrättas i storstadsregionerna, med samma uppdrag som beskrivs i huvudförslaget. Kommunen anser vidare att Migrationsverket ska ansvara för att tillhandahålla och erbjuda insatser för de asylsökande på de kombinerade avrese- och ankomstcentren. Därefter ska Arbetsförmedlingen ha ansvaret att erbjuda insatser för de sökande som finns på förläggningarna i de olika länen, och kommunerna ska tillhandahålla insatser, enligt resonemanget som förs med början under rubriken ”Insatser för asylsökande” ovan.

Ett socialt hållbart eget boende för asylsökande

Sundsvalls kommun ser det som positivt att möjligheten till social prövning av EBO införs. Kommunen anser dock att det även bör finnas en öppning för samtliga kommuner i landet att begära att en sådan prövning ska ske, i det fall den enskilda kommunen bedömer att det finns ett sådant behov. Socioekonomiska skillnader mellan bostadsområden kan vara stora ur den enskilda kommunens perspektiv och kan behöva motverkas genom en social prövning av EBO, även om skillnaderna inte motsvarar de kriterier som ställts upp och som utgår från ett genomsnittligt riksperspektiv.

Övriga synpunkter

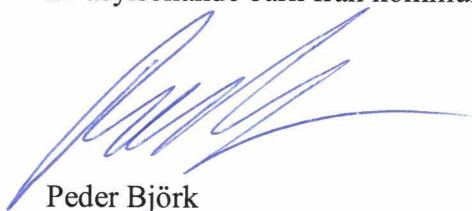
Ersättningstyper och ersättningsnivåer

Kommunens bedömning av de förslag till ersättningar och ersättningsnivåer som lämnas behöver ses över innan de fastställs. Som tidigare framförts anser kommunen att de summor som föreslås är för låga, samt att utredningen inte beaktat alla typer av kostnader som kommer att uppstå i det fall huvudförslaget införs. Kommunen anser också att en närmare dialog behöver föras med kommunerna avseende utformningen av, och nivåerna på schablonersättningar och övriga ersättningstyper för mottagandet av nyanlända som diskuteras i betänkandet. Vidare anser kommunen att det är mycket positivt att utredningen

föreslår att ersättning för asylsökande barn i förskola och skola ska betalas ut utan ansökan, eftersom dagens system kräver mycket administrativt arbete.

Behov av dialog

Kommunen vill påminna om att en dialog måste inledas i god tid om utredningens huvudförslag antas. Både gällande de förändringar som förslaget innebär och även om och hur flyktingförläggningen i Sundsvall berörs. Om det skulle vara så att förläggningen som finns i kommunen idag påverkas genom ett färre antal platser skulle detta exempelvis ha konsekvenser för skolverksamheten eftersom elevunderlaget skulle minska i och med en flytt av asylsökande barn från kommunen.

Peder Björk
Kommunstyrelsens ordförande

